

Alpu Termik Santrali Projesi
Nihai ÇED Raporu

Hukuki **Değerlendirmesi**

HAZIRLAYANLAR: CÖMERT UYGAR ERDEM- HÜLYA YILDIRIM

Alpu Termik Santrali Projesi
Nihai CED Raporu

Hukuki **Değerlendirmesi**

HAZIRLAYANLAR: CÖMERT UYGAR ERDEM- HÜLYA YILDIRIM

Alpu Termik Santrali Projesi Nihai ÇED raporu Hukuki Değerlendirmesi

Hazırlayanlar: Cömert Uygur Erdem - Hülya Yıldırım

Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneęi

Yayın Tarihi: Mart, 2018

Tasarım Konsept: Ahmet Öęüt

Tasarım Uygulama: Cömert Uygur Erdem

EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEğİ

📍 Farabi sk No: 24/16 ankaya/Ankara

☎ +90 (312) 425 7764 ✉ iletisim@ekolojikolektifi.org

🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

NİHAİ ÇED RAPORU ÖZEL FORMATA AYKIRIDIR

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 11. Maddesinin 1. Fıkrasında

“MADDE 11 – (1) (Değişik:RG-26/5/2017-30077) Bakanlıkça yeterli verilmiş kurum/kuruluşlar tarafından hazırlanan ÇED Raporu Bakanlığa sunulur. ÇED Raporunun Özel Formatına uygunluğu ve belirlenen çalışma grubunda yer alması gereken meslek uzmanlarınca hazırlanıp hazırlanmadığı hakkındaki inceleme Bakanlık tarafından beş (5) iş günü içinde sonuçlandırılır. ÇED Raporunun Özel Formatına uygun olmadığı ve/veya belirlenen çalışma grubunca hazırlanmadığının anlaşılması halinde, bu hususların yerine getirilmesi için ÇED Raporu iade edilir. İade edilen ÇED raporunun iade tarihinden itibaren bir (1) ay içinde Bakanlığa sunulmaması veya yapılan düzeltmenin yeterli görülmediği durumda ÇED süreci sonlandırılır.”

denilmektedir.

Alpu Termik Santrali, B Sektörü Yeraltı Maden İşletmesi ve Kül Düzenli Depolama Tesisi projesi için belirlenen ÇED raporu Özel Formatında, ÇED raporunu hazırlayacak çalışma grubuna, Kimya Mühendisi, Harita Mühendisi, Orman Mühendisi ve Hidrojeoloji Mühendisi meslek grubunun/gruplarının da dâhil edilmesi istenilmiştir. Ancak, Nihai ÇED Raporu'nun 437. Sayfasında yer alan **“NİHAİ ÇED RAPORU HAZIRLANMASINDA GÖREV ALAN PERSONEL TABLOSU”** isimli tablodaki verilere göre, özel formata aykırı olarak, ÇED raporunu hazırlayan ekibe Hidrojeoloji Mühendisi ve Harita Mühendisi dâhil edilmemiştir.

ÇED Yönetmeliği md 11/1 gereğince iade edilmesi gereken rapor hakkında, ÇED Olumlu kararı verilmesi hukuka aykırıdır.

ENTEĞRE PROJELER İÇİN TEK ÇED SÜRECİ İŞLETİLMESİ ZORUNLUDUR

ÇED Yönetmeliği'nin 25. Maddesine göre, “entegre proje için tek bir ÇED Başvuru Dosyası/ Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması” zorunludur. **ENTEĞRE PROJENİN TEK ÇED SÜRECİNE TABİ TUTULMASI, ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YAPILAN PROJENİN; ETKİLERİNİN BÜTÜNCÜL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİNİ SAĞLAMAK AÇISINDAN ÖNEM TAŞIMAKTADIR.**

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün, Sinop İli Gerze ilçesinde kurulması planlanan ithal kömüre dayalı termik santralle ilgili 02.08.2013 tarih ve 12592 sayılı kararında “bir termik santralin ayrılmaz parçaları olarak değerlendirilen kömür hazırlama tesisleri, su hazırlama ve analiz tesisleri, kül nakil tesisleri ve şalt tesislerinin de tesis sahası içerisinde bulunması gerektiğinden, ana ünite olarak sadece kazan ve türbinlerin yer aldığı santral binası düşünülmemelidir. Diğer taraftan, bir termik santralin her bir ünitesinde bir buhar kazanı, bir buhar üretici, bir türbo alternatör grubu ve iletim şebekesine bağlı, gerilim yükselttirici bir Trafo (transformatör) bulunmaktadır. **BU NEDENLE, PÜLVERİZE KAZAN TEKNOLOJİSİNE SAHİP BİR TERMİK SANTRAL İÇİN KÖMÜR DEPOLAMA SAHASI, KÖMÜR KONVEYÖR HATTI, KÜL DEPOLAMA SAHASI, SOĞUTMA SUYU İSALE HATTI VE ŞALT SAHASI DA TESİSİN ANA ÜNİTESİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR**”

denilmektedir.

Entegre proje niteliği taşıyan, Alpu Termik Santrali, B Sektörü Yeraltı Maden İşletmesi ve Kül Düzenli Depolama Tesisi projesi için hazırlanan ÇED raporu, tesisin tüm ünitelerini kapsamamaktadır. Şöyle ki;

• Kömürün Nereden Alınacağı Belirsizdir

Alpu TES projesi için hazırlanan ÇED raporu ve Nihai ÇED raporları birbiri ile çelişkili ifadeler taşımaktadır.

ÇED Raporu'nun 2. Sayfasında,

“Santralde hammadde olarak kullanılacak kömür; 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) saha içerisindeki Alpu-B Sektörü Rezerv Alanından temin edilecektir (Bkz.Şekil-1 ve Şekil-2). Alpu-B Sektörü Rezerv Sahası 1.807 ha' lık alan kaplamaktadır.”

denilmektedir.

3335692 Erişim Numaralı (S:85068) saha için Eskişehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş, söz konusu idari işlem Eskişehir Büyükşehir Belediyesi

tarafından dava konusu edilmiş ve anılan dava, Alpu TES projesinde hammadde olarak kullanılacak kömürün temin edileceği ocağın ayrı bir ÇED sürecine tabi tutulmasının ÇED Yönetmeliği md 25'e aykırı olduğu belirtilmiştir.

ÇED raporunda yer alan ifade, 19.02.2018 tarihinde ilan Nihai ÇED raporunda da yer almıştır. Ancak, ÇED Olumlu kararının ilan edildiği 06.03.2018 tarihli Nihai ÇED raporunda 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) ruhsat sahası yerine, 3360209 erişim Numaralı (S:85839) ruhsat sahasından söz edilmektedir. Bu durumda, Alpu TES projesinde hammadde olarak kullanılacak madenin hangi kömür ocağından temin edileceği hususundaki belirsizlik ortaya çıkmaktadır. 06.03.2018 tarihinde yayınlanan Nihai ÇED Raporunda her ne kadar 3360209 erişim Numaralı (S:858839) madenden söz edilse de; aynı Nihai ÇED raporunun 249. Sayfasında,

*Santralde hammadde olarak kullanılacak kömürün bulunduğu İR: 85839 Numaralı işletme ruhsatı bulunan saha A, B, C, D ve F sektörü olmak üzere 5 ayrı bölümden oluşmakta olup, bu sektörlerden sadece Alpu-B Sektörü Rezerv Alanından kömür temini söz konusu olacaktır. İR: 85839 Numaralı ruhsat Sahasının (A, B, C, D ve F) bütün varlıkları 2017/T-3 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile **Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) Genel Müdürlüğü'ne** bağlanmıştır (**Bkz.Ek-2.1**).*

Denilmiştir. Nihai ÇED raporunda yer alan bu bilginin aksine; bahsedilen 2017/T-3 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile bütün varlıkları **Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) Genel Müdürlüğü'ne bağlanan ruhsat sahası**, 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) ruhsat sahadır.

Özetlemek gerekirse, 06.03.2018 tarihli ÇED Olumlu kararında verilen bilgiler yanlış ifadeler taşımaktadır. Raporda yer alan resmi belgeler ile tüm varlıkları EÜAŞ'ye bağlanan ruhsat sahası 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) ruhsat sahasıdır. 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) ruhsat sahası ile ilgili ayrı ÇED süreci işletilerek ÇED Gerekli Değildir kararı alınmıştır. 06.03.2018 tarihli ilanda paylaşılan nihai ÇED raporuna karar, kömür temin edilecek alan olarak gösterilen sahaya ilişkin belgelerin halen raporda yer alması; İR: 85839 Numaralı işletme ruhsatı bulunan sahanın varlıklarının EÜAŞ'ye ait olduğuna dair bir belgeye Nihai ÇED raporunda rastlanılmaması, 85069 numaralı işletme ruhsatı bulunan sahadan temin edilecek kömürün de iş bu proje kapsamında hammadde olarak kullanılacağını göstermektedir. Nitekim; 3335692 Erişim Numaralı (S:85068) ruhsat sahası ile ilgili hazırlanan proje tanıtım dosyasında da, elde edilecek kömürün termik santrallere verileceğinden söz edilmektedir.

Bu husus, ÇED Yönetmeliği'nin 25. Maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

ATIK SINIFLANDIRMASI VE ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YAPMAYA YETERLİ VERİ BULUNMAMAKTADIR

Nihai ÇED raporunda, kül analizlerinin yapılmadığından, santralde kullanılacak kireç taşının hangi ocaktan temin edileceğinin henüz belirlenmediğinden söz edilmektedir. Söz konusu verilerin eksikliğinde, Alpu TES projesinin çevresel etkilerinin hesaplanması, oluşacak atığın sınıfının belirlenmesi imkânsızdır. ÇED raporunda, yakılacak kömürün ve külün niteliklerinin; kireç taşının hangi ocaktan getirileceği hususlarının açığa kavuşturulması gerekmektedir. Mevcut veri eksiklerinde, Emisyon değerlerinin hesaplanması da bu anlamda güvenilir değildir. Aynı şekilde, mevcut verilerin eksikliğinde, termik santralin yerleşim alanlarına uzaklık mesafesi ile bu alanlar üzerindeki çevresel etkilerini hesaplamak da imkânsızdır.

Termik santral atıklarının sınıflandırılması ve atık depolama sahasının bu bağlamda 1. Sınıf mı yoksa 2. Sınıf Düzenli Atık Depolama sahası niteliğinin belirlenmesi, yerleşim yerlerine asgari uzaklık mesafesinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. ÇED raporunda, 2. Sınıf düzenli atık depolama sahası öngörülerek, Kül depolama sahasına 317 ve/veya 338 metre gibi kısa mesafelerde yerleşim alanlarının bulunması, mevzuat hükümlerine uygun olarak lanse edilmiştir. Çanakkale İdare Mahkemesi 2013/920 Esas sayılı dosyası kapsamında verdiği iptal kararında

“ 26/03/2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe giren Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmeliğin 4. maddesinde; Tehlikeli atık: 14/03/2005 tarih ve 25755 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddesinde tanımlanan atıklar şeklinde tanımlanmış, 5. maddesinde; “Düzenli depolama tesisleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılır: a) I. sınıf düzenli depolama tesisi: Tehlikeli atıkların depolanması için gereken altyapıya sahip tesis. b) II. sınıf düzenli depolama tesisi: Belediye atıkları ile tehlikesiz atıkların depolanması için gereken altyapıya sahip tesis c.) III. sınıf düzenli depolama tesisi: İnert atıkların depolanması için gereken altyapıya sahip tesis.” Kuralına yer verilmiştir.

14/03/2005 tarih ve 25755 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddesinde; “Tehlikeli Atık: Bu Yönetmelikte tehlikeli atık, atık olarak ifade edilecektir. Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-IV’te (A) işareti ile gösterilmiş atıkların herhangi tehlikeli atık konsantrasyonuna bakılmaksızın tehlikeli atık sınıfına girerken, aynı listede (M) işareti ile gösterilmiş atıklar EK-III B’de verilen tehlikeli atıkların eşik konsantrasyonu üzerinde bir değere sahipse tehlikeli atıktır. Ayrıca doğal karakterleri ya da oluşmalarına neden olan aktiviteye bağlı olarak bu Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-3 A’da veya EK-3-B’de bulunup EK-4’te verilen maddeleri içeren atıkların, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-III A’daki özelliklerden bir veya birkaçına sahip olmaları ve aynı Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-III B’de verilen tehlikeli özellikleri göstermeleri

durumunda tehlikeli atık olarak sınıflandırılan atıkları ifade eder.” kuralına yer verilmiş, Yönetmeliğin “Doğal karakterlerine ya da onları oluşturan aktiviteye göre tehlikeli atık kategorileri” başlıklı EK-3 bölümünün B/22 maddesinde “küller ve/veya cüruflar” bu maddeler arasında sayılmış, EK-4 bölümünde atıkların içeriğinde bulunan bileşikler 51 madde halinde sıralanmıştır.

05/07/2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-III A bölümünde “Tehlikeli Kabul Edilen Atıkların Özellikleri” başlığı altında; H1 Patlayıcı, H2 Oksitleyici, H3-A Yüksek oranda tutuşabilenler, H3-B Tutuşabilen, H4 Tahriş edici (Deri ile ya da balgam membranı ile ani, uzun süreli ya da tekrar eden temaslar halinde yanığa sebebiyet verebilen, korozif olmayan maddeler ve preparatlar.), H5 Zararlı (Solunduğu veya yenildiğinde ya da deriye nüfuz ettiğinde belirli bir sağlık riski içeren maddeler ve preparatlar.), H6 Toksik (Solunduğunda veya yenildiğinde ya da deriye nüfuz ettiğinde, sağlık yönünden ciddi, akut veya kronik risk oluşturan ve hatta ölüme neden olan madde ve preparatlar.) H7 Kanserojen (Solunduğunda veya yenildiğinde ya da deriye nüfuz ettiğinde, kansere yol açan veya etkisinin artmasına neden olan madde ve preparatlar.), H8 Korozif, H9 Enfeksiyon yapıcı, H10 Üreme yetisini azaltıcı, H11 Mutajenik, H12 (Havayla, suyla veya bir asitle temas etmesi sonucu zehirli veya çok zehirli gazları serbest bırakan madde veya preparatlar.), H13 (Yukarıda listelenen karakterlerden herhangi birine sahip olan atıkların bertarafı esnasında ortaya çıkan madde ve preparatlar.) ve H14 Ekotoksik özellikler olarak sıralanmış, EK-III B bölümünde “Tehlikeli Atık Eşik Konsantrasyonları”na yer verilmiş ve EK-IV Atık Listesinin 10.01 kodlu bölümünde enerji santrallerinden kaynaklanan atıklara yer verilmiştir.

Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik uyarınca faaliyet sonucunda oluşan atıkların niteliğine göre (tehlikeli, tehlikesiz, inert) düzenli depolama tesislerinin sınıflandırıldığı, tehlikeli atıkların I. sınıf, tehlikesiz atıkların II. sınıf ve inert atıkların III. sınıf düzenli depolama tesislerinde depolanacağını belirtildiği, her bir düzenli depolama tesisi içinde mesafe, geçirimsizlik, alınacak önlemler vs. açısından farklı kriterler öngörüldüğü, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin enerji santrallerinden kaynaklanan atıklara yer verilen EK-IV Atık Listesinin 10.01 kodlu bölümünde “dip külü, cüruf, uçucu kömür külü” kodlarının karşısında (A) veya (M) niteliğinde bulunduğuna yönelik bir işaretleme olmadığı görülmekle birlikte, termik santralde kömürün yakılması sonucunda oluşan kül ve cüruf ile desülfirizasyon sonucu oluşan alçıtaşının, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddesinin “Tehlikeli Atık” tanımının yapıldığı kısmının 2. cümlesinde yer verilen doğal karakterleri ya da oluşmalarına neden olan aktiviteye bağlı olarak anılan Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-3 A’da veya EK-3-B’de bulunup EK-4’te verilen maddeleri içeren ve Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-III A’daki özelliklerden bir veya birkaçına sahip olan atık niteliğinde bulunduğu, bu nedenle bu atıkların Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin eki EK-III B’de yer alan “Tehlikeli Atık Eşik Konsantrasyonları” kapsamında değerlendirilerek eşik değerleri aşıp aşmadığına göre tehlikeli atık olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.”

Değerlendirmelerine yer verilmiştir. Nihai ÇED raporunda, kül analizi ve alçı taşına ilişkin analizlere yer verilmemişken, kömürün hangi maden sahasından temin edileceğine dair verilen yokken, atık depolama sahasının sınıflandırılmasının yapılmasına, termik santral projesinin çevresel etkilerinin hesaplanmasına dair veriler eksik ve yanlış hesaplamalardır.

Kül depolama sahasının yakın mesafesinde yerleşim alanlarının olduğunu da göz önünde bulundursak; termik santralden kaynaklı atıkların tehlikeli atık sınıfına girip girmeyeceği konusunun irdelenmesi gerekmektedir.

Kömür Konveyör Hattı, İsale Hattı ve Su Deşarj Hattının Çevresel Etkileri Hakkında Değerlendirme Yapılmamıştır.

Nihai Raporda bahsi geçen İsale Kömür Konveyör Hattı, İsale Hattı ve Su Deşarj Hattının, Nihai ÇED raporunun ekinde harita üzerinde bir çizgi olarak gösterilmesine karşın, nihai ÇED raporunda bu hatların güzergâhları üzerindeki çevresel etkilerine ilişkin verilere yer verilmemiştir.

SALT LİTERATÜR BİLGİSİ SUNULARAK ÇED RAPORU HAZIRLANAMAZ

Nihai ÇED raporunda yer alan bilgilere göre

Söz konusu proje için 07.09.2017 tarihinde yer görme yapılmıştır (Bkz.Ek-1.2). Hazırlanılan ÇED Başvuru Dosyası; 11.09.2017 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur. 27.09.2017 tarihinde Halkın Katılımı Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Halkın Katılımı Toplantısı sonrasında; proje konusu faaliyetin; özelliklerini, yerini, muhtemel etkilerini ve öngörülen önlemleri ortaya koymak amacı ile yürürlükteki ÇED Yönetmeliğinin 10. Maddesine istinaden 19.10.2017 tarihinde verilen ÇED Raporu Özel Formatı (Bkz.Ek-1.3) doğrultusunda iş bu ÇED Raporu hazırlanmıştır.

denilmiştir. ÇED raporu, 25.01.2018 tarihinde Bakanlığa sunulmuştur. ÇED Yönetmeliği'ne göre, özel formatın verildiği tarihten itibaren 1 yıl içerisinde ÇED raporunun hazırlanması gerekmektedir. Alpu TES projesi için, 19.10.2017 özel format verildikten, 3 ay sonra 25.01.2018 tarihinde ÇED raporu hazırlanmıştır. Nihai ÇED raporunda, proje yeri ve çevresine ilişkin flora ve fauna bilgileri tamamen literatür taraması içermekte olup; proje sahasında yapılmış saha çalışmasına dair hiç somut delile rastlanılmamaktadır.

Danıştay 14. Dairesi 2013/2438 E, 2014/8606K sayılı kararında

“...ÇED raporunun 102. sayfasında proje alanının florası hakkında yapılan çalışmalara yer verildiği, faaliyet alanının florası ile bilgilerin, biyolog Funda Asıcı tarafından yapılan gözlem ve literatür araştırmalarıyla tespit edildiği ve envanterin hazırlandığının belirtildiği, envanter (tablolar) incelendiğinde 90'dan fazla türün literatürden belirlendiğinin görüldüğü, bu durumun arazide yapılan incelemelerin yeterliliği konusunda şüphe uyandırdığı, aynı zamanda arazide tespit edilen türlerle ilgili sunulan görsellerin sayısının sadece 6 olmasının, yapılan arazi çalışmalarının yeterliliği konusunda şüpheleri destekler nitelikte olduğu, ayrıca arazide yapılacak gözlemlerin değişik mevsimleri de içerecek şekilde yapılması gerektiği...”

değerlendirilmiş ve bu husus bir bozma nedeni olarak görülmüştür. Dava konusu edilen ÇED raporunda, arazide tespit edilen türlerle ilgili hiçbir görselin olmaması, yeterli arazi çalışmalarının yapılmadığı konusunda kesin kanıt oluşturmaktadır. Özel format tarihi ile ÇED raporunun sunulduğu tarih arasındaki; 3 aylık süre, ÇED raporu hazırlayan firmanın proje sahasında hiçbir arazi çalışması yapmadığını; arazi çalışması yapıldıysa da bu çalışmaların sadece 19.10.2017 tarihinden 25.01.2018 tarihine kadar olan zaman dilimine ilişkin olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Kalan 9 aylık sürede bölgenin çevresel ve iklimler özelliklerinin ve bu süre zarfında görülebilecek canlı türlerinin tespitine ilişkin çalışmaların yapılması, fiilen imkânsızdır. Bu haliyle raporda yer alan veriler, eksik ve aceleyle edilmiş verilerdir.

Danıştay 14. Dairesi'nin vermiş olduğu karar ile birlikte 3 aylık ÇED süreci birlikte değerlendirildiğinde; proje sahası ve projenin etki alanı içerisinde kalan bölgedeki flora ve faunanın, hava değerlerinin tespit edilmesi için alan çalışması yapılması gerekmektedir. Hangi kaynaklardan alındığı belirtilmeyen, güncellik içerip içermediği belirlenemeyen bilgilerle ÇED raporu hazırlanması hukuka aykırı bulunmaktadır.

KÜMÜLATİF ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YAPILMAMIŞTIR

ÇED Raporu'nun 309 numaralı sayfasında yer verilen ve ekinde sunulan Üretim Öncesi Çevresel Durumun Değerlendirilmesi Raporunda proje kapsamında yapılan Kasım 2016, Şubat ve Mayıs 2017 örneklemelerine ait analiz sonuçlarının değerlendirilmesi sonucunda;

- Saha ve yakın çevresinden alınan Toprak örnekleri bu toprakların Ph önünden hafif alkali ile alkali skalada yer aldığını, Arsenik (As), Kobalt (Co), Krom (Cr), Kurşun (Pb) ve toplam petrol hidrokarbonları (TPH) seviyelerinin yaygın olarak Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği SF10 sınır değerinin üzerinde bulunduğunu göstermektedir. Sahadaki topraklarda metaller ve ağır metaller yönünden mevcut bir kirlilik bulunduğu anlaşılmaktadır.
- Su kaynaklarında mevcut bir kirliliğin olduğu anlaşılmaktadır.

denilmektedir.

ÇED Raporunda ve ekinde yapılan bu değerlendirmeye rağmen var olan mevcut kirlilikle iş bu projenin faaliyete başlaması ile birlikte oluşacak kirlilik bir arada değerlendirilmemiş toprak ve su kirliliğine ilişkin kümülatif bir değerlendirme yapılmamıştır. Var olan mevcut kirlilik zaten sınırı aşmış durumdayken ve canlı yaşamı için tehlike oluştururken ÇED Raporunda kümülatif kirliliğin yaratacağı risklere, risklere ilişkin çözümlere ve çözüm alternatiflerine yer verilmemiştir.

Hava Kalitesi Modellemesi başlığı altında;

“Kümülatif Etki Değerlendirmesi kapsamında bölgede bulunan emisyon kaynaklarının belirlenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar kapsamında tesis etki alanını içinde ve çevresinde yer alan potansiyel emisyon kaynakları, yerleşim birimleri ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararları alınmış projeler tespit edilmiş olup etki alanının içerisinde yer alan emisyon kaynakları modelleme çalışmasına dahil edilmiştir.”

denilmiştir. Ancak benzer ve farklı faaliyetlere ilişkin emisyon kaynakları ve potansiyel emisyon kaynaklarına ilişkin hangilerinin kümülatif değerlendirmeye dahil edildiği ÇED Raporunda belirtilmemiştir. Ayrıca hava kalitesi modellemesine ilişkin belirlenen noktalara ilişkin koordinat bilgilerine yer verilmemiş ve sadece Ekim ve Kasım ayında ölçümler yapılmıştır. Koordinat bilgilerine yer verilmemesi, yine hangi tesis ve potansiyel emisyon kaynaklarının kümülatif etki değerlendirmesi kapsamına dahil edildiğinin belirtilmemesi ÇED Raporunun doğruluğuna ilişkin denetim yapılmasını engellemektedir. Ekim ve Kasım 2017 tarihlerindeki verilere dayanılarak yapılan hava kalitesi modellemesi ise yetersizdir. Çünkü kirlетici kaynakların tamamını tespit edebilmek ve modellemeye tabi tutabilmek için özellikle ısınma ihtiyacının yoğun olduğu kış aylarına ilişkin veriye de ihtiyaç vardır. Bu sebeple ÇED Raporunun eksik olduğu açıktır.

Adana ili, Yumurtalık ilçesinde kurulacak Ayas Termik Santrali üretim lisansı iptali davasına ilişkin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2016/234 YD itiraz numaralı kararında;

“(...) kurulacak tesiste 49 yıl süreyle üretim faaliyeti göstermek üzere verilen lisansa ilişkin dava konusu uyuşmazlığın çözümü; söz konusu tesise ilişkin ÇED Kararlarının hazırlanması sürecinde; anılan tesis ile aynı şehir veya coğrafi bölgede kurulan ya da kurulacak olan diğer santrallerin yeri, konumu ve yakıt türleri ile daha önce verilen ÇED kararları ve raporları dikkate alınarak santrallerin ve bölgenin bir bütün olarak değerlendirilmesi suretiyle, santrallerin bölgesel bazda çevreye olan etkilerinin neler olacağı konusunda bir değerlendirme (Doğu Akdeniz Bölgesinde kurulan veya kurulacak santraller için yapılan başvurular dâhil) yapıp yapılmadığının tespitine bağlı bulunmaktadır.

Bu hususun tespit edilebilmesi için de dava konusu tesis ile aynı şehir veya coğrafi bölgede kurulan ya da kurulacak olan diğer santrallerin bölgeye bir bütün olarak etkilerinin değerlendirildiği kümülatif etki çalışma süreci sonucunda verilmesi gereken bir ÇED kararına dayanıp dayanmadığı hususu hukuken açıklığa kavuşturulmaksızın verilen Daire kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.”

ifadelerine yer verilmiştir. Kümülatif etki değerlendirmesi gerekliliğinin altını çizen bu karar iş bu ÇED Olumlu Kararı işlemi için de emsal nitelik taşımaktadır.

İSALE HATTI PROJESİ KAPSAMINDA SU TEMİNİ İÇİN YAPILAN PLANLAMADA POTANSİYEL SU İHTİYACI DİKKATE ALINMAMIŞTIR

ÇED Raporu sayfa 4'te;

“Gökçekaya HES'ten temin edilen suyun yapılacak iletim tüneli ile santrale getirilmesi planlanmaktadır. ÇED Olumlu Belgesi alındıktan sonra; su temini ile ilgili hazırlanacak detay isale hattı projelerine ilişkin olarak DSİ 3. Bölge Müdürlüğünden uygunluk görüşü alınacaktır.”

denilmiştir.

ÇED Raporu sayfa 8'de;

“proje konusu faaliyet kapsamında termik santralde proses ve soğutma amaçlı su kullanımı söz konusu olacaktır. Termik santral için temin edilecek ham su miktarı 1.906 m³/sa (yaklaşık 530 l/s) olup, bu miktar suyun santrale kuş uçuşu yaklaşık 21 km mesafede yer alan Gökçekaya Hidroelektrik Santralinden temin edilmesi planlanmaktadır. Su Temini ile ilgili olarak DSİ Etüt, Planlama ve Tahsisler Dairesi Başkanlığına görüş sorulmuştur. (EK-2.3)”

denilmiştir.

DSİ Etüt, Planlama ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı 25.08.2017 tarih ve 598085 sayılı yanıtında;

“Konu incelenmiştir. Kurulması düşünülen termik santral projesine su potansiyeli açısından öngörülen miktarda suyun emniyetle alınabilecek en uygun kaynak, mevcut hidrolojik şartlar dâhilinde, işletmedeki Gökçekaya Barajı olup, barajın aktif hacmi 430hm³ normal su seviyesi 377,5 m'dir.

Bahse konu termik santralin yatırımcısı olan tüzel kişilik tarafından Gökçekaya barajından su tahsis talebinde bulunulması halinde tahsis işlemleri başlatılarak tahsis şartları belirlenecektir. Diğer yandan Sakarya Nehri havzasındaki mevcut ve mutasavver su kullanımları ile havzanın su potansiyeli dikkate alındığında daha az proses suyuna ihtiyaç duyulan santral teknolojilerinin değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.”

ifadelerine yer vermiştir. Her ne kadar DSİ'nin uygundur görüşünün alındığı ileri sürülse de DSİ yanıtında mevcut ve düşünülen potansiyel su ihtiyacı ile birlikte termik santral su ihtiyacının bir

arada karşılanmasının mümkün olmadığını görmüş olacak ki en azından daha az suya ihtiyaç duyulan teknoloji kullanılması talep edilmiştir. Böyle bir teknoloji değişikliği olmadığı gibi kullanılacak suyun Sakarya Havzasındaki potansiyel su kaynaklarını ve su ihtiyacını nasıl etkileyeceğine ilişkin bir risk analizi ve uzun vadeli, alternatifli çözüm senaryolarına ÇED Raporu'nda yer verilmiştir. DSI'nin görüşündeki bu ibare açıkça su kaynağının yetmeyeceğini gösterir niteliktedir.

FAYDA-MALİYET ANALİZİ YAPILMAMIŞTIR

ÇED Raporu'nda Çevresel Fayda Maliyet Analizi başlığının alt başlığı olarak ekonomik canlılık, iş istihdam başlıkları yer almıştır. Bu başlıklar içeriğinde;

“projenin hayata geçirilmesi ile birlikte yöre halkından vasıfsız işçi sınıfında (veya varsa kalifiye işçi statüsünde) istihdam yapılması yöre ekonomisinde bir canlanma sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak da yöre halkına iş imkânı yaratılacak, civar yörelerdeki ticari yaşam hareketlenecek ve alışverişlerden dolayı gelir artışı söz konusu olacaktır. Buna ek olarak inşaat için gerekli teçhizat ve malzemenin temini ile inşaat süresince gıda ve diğer günlük tüketim malzemesinin temin edilmesi de hem yöresel hem de bölgesel çapta piyasaya canlılığı getirecektir.”

değerlendirmelerine yer verilmiştir. Yine diğer alt başlıklarda; yerli kömür kullanımı, dışa bağımlılığın azaltılması, temiz kömür teknolojilerine dayalı termik santral, sürdürülebilir güvenilir kaliteli elektrik, enerjide arz güvenliği, kamu yararı fayda maliyet analizi üst başlığı altında fayda olarak sunulmuştur.

ÇED Raporu eklerinde yer alan özel format belgelerinde 1.4-Özel Formatta-Çevresel Fayda Maliyet Analiz başlığı altında;

“Yatırımın mevcut çevre üzerine etkilerinin fayda-maliyet analizi yapılarak doğacak kayıpların ve kazançların bir analizini oluşturmalı ve projenin gerekliliği ortaya konulmalıdır.”

denilmiştir.

ÇED Raporunda yapılan çevresel fayda-maliyet analizine baktığımızda herhangi bir çevresel maliyetin değerlendirmeye alınmadığı görülmüştür. Hatta fayda-maliyet analizi kapsamında değerlendirdiğimizde bile maliyet değerlendirmesi yapılmamıştır. Tarımda çalışan çiftçi sayısı, cinsiyeti, yaş ortalaması ve bununla birlikte tarım alanlarının yokolmasıyla tarımda çalışacak çiftçi sayısının azalmasıyla birlikte bu işsiz grubun termik santral faaliyetinde istihdamının söz konusu olup olmayacağı, dezavantajlı grupların nasıl etkileneceği, su kaynaklarına, ormanlık alanlara, tarım alanlarına, hava kirliliğine olan etki, bunun gelecek kuşaklar için etkisi ve daha birçok husus bu değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Oysa Bakanlık tarafından verilen özel formatta kayıplara ve projenin neden gerekli olduğuna yer verilmesi gerektiğinin altı açıkça çizilmiştir. Yerli kömür kullanan, enerji üreten her tesisi eğer gerekli göreceksak ve bunu kamu yararının ön kabulü olarak değerlendireceksak tüm bu süreçlere ihtiyaç yoktur. Ancak şirket sadece yerli kömür kullanımı ve enerji üretmeyi kamu yararı olarak değerlendirmiştir. Oysa bu alanda yapılan tarımda kamusal olarak yararlı bir faaliyettir. Kamu yararının yarıştığının düşünlüğü bu tip durumlarda ise ancak koruma-kullanma dengesi ve gelecek kuşakların hakları ve telafisi imkansız zararları dikkate alırsak fayda-maliyet analizini ve kamusal yararı doğru ortaya koymuş oluruz.

Ayrıca;

“ÇED raporlarında kullanılan fayda-maliyet hesapları bağlamında termik santrallerde yakıt olarak kullanılan kömürün maliyeti, kömürün piyasa fiyatı temel alınarak hesaplanır. Bu yöntem görünüşte kabul edilebilir olsa da, bu ‘piyasa’ fiyatı kömürün madencilik, taşıma ve yakılma aşamaları esnasında ortaya çıkan olumsuz etkilerin (dışsallıkların) ekonomik maliyetlerini içermez; yani bu maliyetleri görünmez kılar. Dolayısıyla kömürün üretim ve kullanımının yarattığı bir dizi maliyet fiyatına yansımadığı için aslında kömürün piyasa ederi gerçekte olması gerektiğinden daha ucuzdur. Zira kömürün üretim, taşıma ve tüketim aşamalarındaki tüm etkilerinin ekonomik de bir maliyeti vardır: bir kömür madeninin civarında yarattığı kirlilik nedeniyle yok olan geçim kaynaklarının yarattığı değerlerin kaybı, kömürlü termik santrallerin yarattığı gaz ve katı atıkların yarattığı hastalıkların sağlık hizmetleri açısından maliyeti, herhangi bir zehirli atık serpintisini temizlemenin maliyeti gibi. Daha da açmak gerekirse, belli bir bölgede faaliyet gösteren turizm sektörünün varlığını borçlu olduğu doğal ekosistemin kömürle işletilen bir termik santral tarafından tahrip edilmesi ve bu yüzden gelir kaybetmesi, o sektörün yarattığı ekonomik değerlerin yok olması anlamına gelir ve bu açıdan bir maliyettir.

Aynı şekilde kömür yakan termik santrallerin civardaki tarım faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi, gıda üretimi, istihdam, gelir vb. açılardan ekonomik kayıplar yaratır ve aslen kömür üretiminin maliyeti olarak fiyatına yansımaları gerekir. Dolayısıyla kömürün fiyatı yarattığı maliyetlerin tümünü içermez; diğer bir deyişle, kömür satın alarak enerji üretmek isteyen bir sermayedar, ödediği fiyatla kullandığı kömürün tüm maliyetlerini karşılamış olmaz. Bu karşılanmayan maliyetler ise toplumun çeşitli kesimleri tarafından yüklenilir: kömür madenciliğinin olumsuz sağlık etkilerini maden işçileri, kömürlü termik santrallerin yarattığı olumsuz sağlık etkilerini civarda yaşayanlar, termik santrallerden olumsuz etkilenen tarımsal üretimin uğradığı zararı çiftçiler vs. yüklenmek zorunda kalır.

Öte yandan, hem kömür madenciliği hem de kömürlü enerji santralleri ciddi miktarda yatırım gerektiren girişimlerdir. Bu girişimlerin içerdiği riskler ve maliyetler ise dolaylı da olsa çoğu kez yurttaşlara yüklenmektedir. Hem Türkiye’de hem de dünya üzerinde başka ülkelerde devletlerce verilen projeler teşvikleri, sübvansiyonlar ve fiyat, alım veya kredi garantileri, yurttaşlardan toplanan vergilerle finanse edilmektedir. Genel anlamıyla teşvik ve sübvansiyonlar verili bir yatırımın bir kısmının kamudan toplanan vergilerle karşılanması anlamına gelirken, kredi garantileri bahsi geçen projelerin kendini finansal açıdan kurtaramadığı durumda borçların aslen yurttaşlar tarafından ödenmesi anlamına gelir.”

Bu sebeplerle kömürün gizli maliyetini hesaba katmayan, fayda maliyet analizine yer vermeyen bir projenin kamuya yararlı ve ülke ekonomisi için gerekli olduğuna ilişkin iddiaların dayanağı yoktur. Bölgenin özgül koşullarını değerlendiren ve ÇED Raporu’nda yer almayan fayda maliyet analizinin gerekliliğinin altını çizen; ayrıca bir yerde de “sürdürülebilir kalkınmayı” öteleyen bu rapora bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama olanaklarını tehlikeye atmaksızın karşılayan kalkınmayı hatırlatan Konya 1. İdare Mahkemesi 29.05.2015 tarih ve 2013/556 E 2015/297K numaralı kararını da emsal olarak göstermek mümkündür.

ARKEOLOJİK SİT ALANLARINA ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YAPILMAMIŞTIR

07.02.2018 tarih ve 112013 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü yanıtında;

“Söz konusu projede B sektörü olarak adlandırılan ve madencilik faaliyetinde bulunulacağı belirtilen alan sınırları içerisinde Müdürlüğümüz arşivinde Yakakayı Höyük 1. Derece Arkeolojik Siti, Kızılcaören Höyük 1. Derece Arkeolojik Siti ile Danişment Antik Yerleşimi ve Nekropolü 1. Derece Arkeolojik Siti’ne ilişkin kayıt bulunmakta olup; yapılan yerinde inceleme çalışmasında da yine B sektörü olarak tanımlanan saha içerisinde bir adet arkeolojik alan tespit edilmiş ve anılan alanın 2863 sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

“(...) B sektöründe yapılacak uygulamaların, tescilli alanlar ve öneri sit sınırlarında Koruma Bölge Kurulundan izinsiz herhangi bir fiziki ve inşai faaliyette bulunulmaması ve yapılacak çalışmaların söz konusu tescilli ve öneri sit alanlarına zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirilmesi(..)”

gerektiği belirtilmiştir.

Saha içerisinde 1. Derece arkeolojik sit alanının varlığı ve yeni bir 1. Derece sit alanının ise tespitten bahsedilmiştir. Bu durumda ÇED Olumlu Kararı verilebilmesi için öncelikle arkeolojik sit alanına dair mutlak koruma alanlarının ve etkileşim geçiş alanlarının tespiti gerekir. Bu sit alanları sahanın içerisinde hatta Kül Düzenli Depolama Sahasına yakın olmasına rağmen arkeolojik alanların nasıl etkileneceğine dair bir değerlendirme yapılmamıştır. EÜAŞ bu ÇED Raporu’nu hazırlarken sanki kurumun uygundur görüşü ile birlikte risk değerlendirmesi yapılmasına gerek yokmuş gibi davranmıştır.

Aliğa Enerji Santrali ÇED Olumlu Kararı İptali Davası İzmir 2. İdare Mahkemesi 2015/1722 E, 2016/1530 K numaralı kararında;

“(...) termik santral gibi önemli tesislerin kurulacağı alanlara ilişkin çevresel etki değerlendirmelerinin, sadece tesisin kurulacağı parselle sınırlı kalmaması, çevre parseller, yerleşim alanları ve arkeolojik alanlara ilişkin etkilerinin de dikkate alınması gerektiği, tesisin kurulmak istendiği alanın, yaklaşık 2 k, güneybatısında yer alan Kozbeyli Kentsel Sit Alanının son yıllarda oldukça rağbet gören bir turizm merkezi olduğu, ÇED Raporu’nda 26 tescilli taşınmaz kültür varlığı ve 184 geleneksel konut örneği ile bir müze kent niteliği taşıyan ve halen Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmakta olan Kozbeyli’nin böyle bir faaliyetten nasıl etkileneceğine dair herhangi bir değerlendirmenin mevcut olmadığı, tesisin kurulmak istendiği alanını Gencelli, Çakmaklı ve Kozbeyli gibi yaşanan yerleşim yerlerine çok yakın olmasının yanı sıra Foça, Aliğa, Menemen ve Çandarlı gibi arkeolojik

sitler açısından da son derece önemli bir bölge içinde kaldığı (...)tesisin bu alanda kurulmasına ilişkin hazırlanan ÇED Raporunun bölgenin arkeoloji ve turizm potansiyeli gözardı edilerek hazırlandığı”

ifadeleri yer almıştır. Bu karar emsal olarak değerlendirilebilir.

📍 Farabi Sk. No:24/16, Çankaya/Ankara 📞 +90 (312) 425 7764
✉ iletisim@ekolojikolektifi.org 🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

📍 Farabi Sk. No:24/16, Çankaya/Ankara ☎ +90 (312) 425 7764
✉ iletisim@ekolojikolektifi.org 🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi